

Postille 64 (2012-2013)
redactie: Kerk en Prediking
2012 Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer
ISBN 978 90 239 2385 5

Bijdragen Kees van Dusseldorp
pag.115-125

ZONDAG 12 MEI 2013
Exaudi - weeskind

GALATEN 5:25

Wanneer de Geest ons leven leidt,
laten we dan ook de richting volgen
die de Geest ons wijst.

Schriftlezing: Galaten 5:13-26

Het eigene van de zondag

Deze zondag staat in het kerkelijke jaar enigszins op zichzelf vanwege de plaats tussen Hemelvaart en Pinksteren. De zondag kan goed worden betrokken op de biddende verwachting van de Heilige Geest, in navolging van de discipelkring (Hand.1:14). Op deze en de volgende twee zondagen lezen we het slot van de Galatenbrief, waar de vrijheid in Christus wordt geconcretiseerd als leven onder leiding van de Geest.

Uitleg

Bij de Galatenbrief maakt de visie op de voorvragen een behoorlijk verschil. Gaat het om gemeenten in het centrale bergland van Turkije (het hartland van de Galaten als een eigenzinnig volk vgl. Kelten en Galliërs) of om gemeenten in de kuststreek binnen de Romeinse provincie Galatië? In het ene geval bestaan de gemeenten exclusief uit bekeerde heidenen, in het andere geval kennen ze ook leden met een joodse achtergrond. Een en ander hangt samen met de datering van het ontstaan van de gemeenten, het inpassen van de historische referenties in de biografie van Paulus en het moment waarop deze brief geschreven moet zijn. De verschillen hebben gevolgen voor de interpretatie van het probleem in de gemeenten. Er is geen brief waarin Paulus zo direct en scherp uitvalt tegen aantasting van het evangelie. Maar wat is het probleem?

De problematiek heeft te maken met het leven naar de joodse wetten en traditie. Ik volg de uitleg van Van Bruggen, die de brief dateert ná het apostelconvent, ca. 56/57 n.Chr. Het gaat dan niet om Judaïsten die het consequent handhaven van de wetten ook voor niet-joden noodzakelijk vonden. Die benadering is in Jeruzalem afgewezen (ca. 47/48 n.Chr.). Het gaat om een pragmatisch verzoek, waarbij de gemeenteleden werd verzocht om zich in te voegen in de zichtbare joodse tradities van besnijdenis, voedselwetten en sabbat. Daardoor zou voor de joodse volksgenoten het wantrouwen tegenover christenen minder groot zijn. Let wel: de joodse oorlog (66-70 n. Chr.) wierp zijn schaduw vooruit en polariseerde de verhoudingen tussen joden en niet-joden, ook in de christelijke gemeenten. Ook bij andere exegese van de Galatenbrief blijft het gaan om het leven naar de joodse traditie, ook voor christenen met een niet-joodse achtergrond. Daarmee levert men in op de vrijheid van Christus en legt men anderen een nieuwe wet op die als voorwaarde zal gaan werken voor de toegang tot de gemeente en daarmee tot de rechtvaardiging in Christus. Paulus reageert fel, omdat er met het evangelie wordt gemarchandeerd en mensen zo de vrijheid van Christus kwijtraken.

Vrijheid is een kernbegrip in de brief. In Christus zijn we bevrijd van ‘deze door het kwaad beheerste wereld’ (1:4). In het verlengde ervan ziet Paulus de bevrijding van de wet van het oude verbond als de weg van het heil (4:5). De brief loopt uit op de onomwonden oproep om bij de gekregen vrijheid te blijven (5:1). Na de aandacht voor de bedreigingen van deze vrijheid, volgt nu een positieve invulling: de vrijheid van Christus vindt haar doel in de vernieuwing van het leven door de Geest. Paulus maakt zich zo druk over de dwaalleer omdat de eenheid van de gemeente en de groei van het christelijke leven gevaar lopen. De tegenstelling tussen besneden of onbesneden wil hij vervangen door de veel belangrijker tegenstelling tussen vlees en Geest.

Het leven door de Geest wordt in 5:13-25 uitgewerkt naar de persoonlijke kant ervan, maar met een duidelijke focus op de gemeenschap. De ingang wordt gevormd door de bijdrage van de individuele christenen aan de gemeenschap: dien elkaar in liefde (5:13) en vlieg elkaar niet aan (5:14). De oriëntatie op de onderlinge verbondenheid krijgt nog meer aandacht in het vervolg (5:26vv). Het tussenliggende deel over de tegenstelling van vlees en Geest en de aandacht voor de vrucht van de Geest moet daarom worden gelezen binnen dit kader van aandacht voor de eenheid en vrede in de gemeente. Omdat vrijheid een roeping en een geschenk is, mag ze niet worden gebruikt voor het bevredigen van eigen begeerten en het vervullen van egowensen.

De diverse omschrijvingen van het ‘vlees’ in de NBV geven wel een goed beeld van wat wordt aangeduid: de bron van lusten en begeerten, de mens die zich niet laat leiden door verstand en wijsheid. Leven uit deze dimensie van het mens-zijn levert veel problemen op en ontwricht de gemeenschap en verbondenheid binnen de gemeente. De strijd hiertegen acht Paulus van groter belang dan de interne strijd over de besnijdenis van de niet-joden.

In scherp contrast worden vlees en Geest tegenover elkaar gesteld. Deze tegenstelling betreft in de eerste plaats de intenties en tendens van beiden. Wie leven door de Geest, staan niet meer onder het toezicht van de wet (5:18). De betekenis van het woord ‘wet’ is in deze brief ingevuld als het complete leven naar de joods tradities. De essentie van de wet wordt door Paulus echter voluit gehandhaafd en vormt zelfs een bron voor zijn oproep tot liefde en dienstbaarheid. Doordenken over de vrijheid leidt daarom niet tot antinomisme. Wel stimuleert het persoonlijke overtuiging en geestelijke ruimte. De Geest is noodzakelijk tegenover de destructieve tendens van onze eigen wil. De wil tot het goede is niet gekoppeld aan ons mens-zijn, maar het gevolg van de bevrijding door Christus. Het leven naar onze eigen wil maakt een mens tot slaaf en plaats iemand buiten het Koninkrijk (5:21). De lijst van ondeugden lijkt losjes samengesteld. Ook bij de Stoïcijnen fungeerden lijstjes met deugden en ondeugden. Voor Paulus gaat het echter niet om de kiezende mens, maar om de tegengestelde uitwerkingen van vlees en Geest.

Opvallend is het enkelvoud ‘vrucht’ van de Geest, tegenover de ‘werken’ van het vlees. De genoemde eigenschappen hangen samen en vertonen een zodanige eenheid, dat dit de ‘vrucht van de Geest’ in een mens genoemd kan worden. De kenmerken zijn te verbinden aan het doorgaande motief van de verbondenheid in de gemeente. Tegelijk beschrijven ze de persoonlijke groei van een mens die de richting van de Geest volgt. En dan is het een prachtige mens, die hier wordt geschetst. Een waardevolle persoon voor de gemeenschap. Een christen die zijn vrijheid gebruikt voor het doel ze op gericht is.

Aanwijzingen voor de prediking

Welke richting wijst de Geest? Dat is een eerste vraag die opkomt bij de tekst. Een existentiële vraag voor christenen, die gehoor willen geven aan de stem van God. Daaronder ligt het besef dat je geroepen bent om met je leven antwoord te geven op de God die je bevrijd heeft. Vanuit de bevrijding start de zoektocht naar de wil van God, naar praktische wijsheid,

kortom naar de richting die de Geest wijst. Verlegenheid en onzekerheid zijn daarin niet onbekend, maar ook teleurstelling of onverwachte perspectieven.

Onder de oproep van Paulus ligt de vooronderstelling, dat de Geest ons leven leidt. Letterlijk: dat wij door de Geest leven. Hij formuleert dit eerst als de werkelijkheid, los van onze ervaring. Het werk van de Geest laat zich op verschillende niveaus ontdekken: in het persoonlijke leven, in de ontwikkeling van 'het christendom' en in het proces over de eeuwen, dat begonnen is met Pinksteren. Op al die niveaus gaat het om de bevrijding door Jezus Christus. De realiteit van de Geest vormt de achtergrond bij het ontdekken van zijn actuele leiding.

De richting van de Geest wordt door Paulus met klem aanbevolen. Daarover moet men zich druk maken, in plaats van de vraag of joden wel voldoende van de wet herkennen in het leven van de christenen. De Geest is gericht op de vrijheid, die het geloof in Jezus Christus brengt. Laat dat steeds meer de wil en concentratie van gelovigen worden. Daartegenover staan veel andere zaken die de aandacht en energie wegzuigen.

De leiding van de Geest kent een heel persoonlijke kant. Een prachtige schets wordt hier gegeven. De Geest maakt mooie mensen van christenen: ze lijken op Christus. Ieder mens wil wel groeien in de genoemde negen aantrekkelijke karaktereigenschappen. Tegelijk kent ook ieder zijn of haar teleurstellingen. Ook al moet er aandacht zijn voor gebrokenheid en beperking, toch mag de schets van Paulus de nodige belichting krijgen.

De lijst van deugden kan frustrerend werken, als het wordt opvat als een onhaalbaar ideaal of als een normatief profiel. Maar Paulus noemt het de vrucht van de Geest: geen werk van een mens, geen checklist voor de christen en zeker geen voorwaarden voor een kind van God. Het zijn effecten van de vrijheid, die je biddend invult met de Geest.

Het contrast met de werken van het vlees is groot. Ondanks de algemene afkeuring van de genoemde zaken, is het wel de dagelijkse praktijk, zeker in de media. Met enige humor is dit goed te beschrijven. De scherpe tegenstelling waarschuwt ons voor onszelf en onze begeerten. Paulus roept op tot actief verzet: sla ze aan het kruis. Zo actief kunnen we de Geestesvrucht niet organiseren. Een vrucht heeft tijd nodig om te groeien en te rijpen. Maar je kunt de groei wel bevorderen.

Het volgen van de Geest is de gewenste invulling van de bevrijding door Jezus Christus. Daarin komt het leven van een mens tot vervulling. De Geest werkt aan karaktervorming. Vaak begint het met kleine stapjes: één goede daad leidt tot een tweede. Die vormen een goede gewoonte. En dat leidt uiteindelijk tot een goed leven en een goed karakter: Jezus Christus neemt door de Geest zijn intrek in de mens.

Liturgische aanwijzingen

Als OT-lezing is te denken aan Jes.48 of Ps.25 over Gods leiding. Eze.36 en Jer.31 geven licht op het nieuwe leven. Uit het NT: Joh.15; 16; Ef.4; Kol.3. Het thema vruchtbaarheid levert ook suggesties op voor liederen: Ps.1; 65; 67; 143; 146; Lb.15; 252; 473. Passend in het kerkelijke jaar zijn Lb.233; 234; 235.

Geraadpleegde literatuur

J. van Bruggen, *Galaten. Het goed recht van gelovige Kelten*. serie CNT-III, Kampen 2004.

vooral voor onze geloofsgenoten.

Schriftlezing: Galaten 5:25-6:10

Het eigene van de zondag

Pinksteren is een centraal feest voor de kerk. Vanaf Pinksteren gaat de groep volgelingen van Jezus de wereld in met het verhaal van Jezus Christus en de goede boodschap van het nieuwe leven. Pinksterfeest vieren is een goede gelegenheid om het leven in Christus tegen het licht te houden, als focus van het werk van de Heilige Geest. Pinksteren helpt om de eigen tijd te plaatsen in het heilsplan van God. Deze tekstkeus staat in het kader van het volgen van de leiding van de Geest, die gericht is op het vormen van een christelijke gemeenschap (zie vorige en volgende schets).

Uitleg

Voor het kader van de Galatenbrief, zie de vorige schets. Het betoog van Paulus eindigt feitelijk met dit gedeelte. Hierna volgt nog een eigenhandig geschreven slotwoord, waarin de kern van de brief nog eenmaal met emotionele kracht wordt aangeduid. Maar deze inhoudelijke afsluiting (6:10) fungeert als eindpunt en spits van de hele brief.

Het kernthema van de brief is de vrijheid in Christus. Die ziet Paulus bedreigd door de tendens om te gaan leven in de joodse stijl, inclusief besnijdenis, sabbat en voedselvoorschriften. Die richting acht Paulus onvruchtbaar, wettisch en ontwrichtend. Hij roept de lezers daaruit weg en motiveert hen om de richting van de Geest te volgen. De Geest is op meerdere manieren verbonden aan de vrijheid in Jezus Christus (cf. 3:2-5): De Geest komt mee in de bevrijding. De vrijheid is bedoeld voor het leven door de Geest. En de Geest creëert en bewaakt ten slotte deze vrijheid.

Het scharnier van het laatste briefdeel wordt gevormd door 5:25, dat fungeert als afsluiting van het voorgaande en start van de lezing. Vanuit dit vers krijgt de perikoop plaats en richting. De leiding van de Heilige Geest (5:25) is erop gericht dat door de groei van individuele christenen (5:22-23) de eenheid van de gemeente tot bloei komt. De vorming van een levende gemeenschap is het hoofddoel van de Geest, zoals ook blijkt op de eerste Pinksterdag (Hand.2:41-42).

De samenhang van de uitspraken in 5:25-6:10 geeft nog wel wat puzzelwerk. Vanuit het samen onderweg zijn, komen de aansporingen in verband met elkaar te staan: de struikelende broeder of zuster moet weer meegenomen worden (6:1), de zwaarbelasten moeten geholpen worden (6:2-3), ieder moet zijn eigen verantwoordelijkheid nemen (6:4-5) en de voorgangers verdienen ondersteuning (6:6). Dit is allemaal nodig om het spoor van de Geest te volgen, die gericht is op de gezamenlijkheid. Ten slotte zet Paulus hieronder een flinke streep en dringt erop aan om deze aansporingen serieus uit te voeren (6:7-10). De houding die daarvoor nodig is, wordt gekenmerkt door zachtmoedigheid en hoort bij de vrucht van de Geest.

Aan het einde zinspeelt Paulus op de dag van de Heer, door aandacht te vragen voor de tijd die ons nog rest (6:9-10). Dit is te verbinden aan de Heilige Geest als eschatologisch voorschot en het begin van de 'eindtijd'. De laatste fase van de geschiedenis, die zal uitlopen op de grote oogst. Het zet de aansporingen op grotere spanning: de lezers kunnen het zich niet veroorloven om aan de gemeenschap voorbij te leven of zich te verwijderen van de richting van de Geest. Er komt een einde aan de tijd, wanneer God bepaalt dat er geoogst kan worden.

Intrigerend is de omschrijving die Paulus gebruikt voor goed handelen: daarmee zaaien we op de akker van de Geest (6:8), met het eeuwige leven als oogst. Dat geeft aan de vrucht van de Geest de kleur van verwachting en toekomst. De gemeente van Christus is een werkplaats van de Geest, waarbij het niet gaat om een fijn gemeenschapsleven, maar om een gezamenlijk ingaan in Gods Rijk (5:21).

De oproep om het goede te doen staat in het verlengde van de bevrijding uit ‘deze door het kwaad beheerste wereld’ (1:4). Door Christus en zijn Geest krijgt een mens ruimte om het goede te doen in een kwade wereld. Het doen van het goede is gericht op iedereen, zonder uitzondering (cf. 5:14). Daarbij geeft Paulus een extra accent op de geloofsgenoten. Dat is niet bedoeld om christenen tegenover niet-christenen te zetten. Maar Paulus focust opnieuw op de nieuwe eenheid die in Christus is gegeven en die steeds weer ingevuld moet worden. Daarop is de Heilige Geest gericht. Gelovigen worden werkelijk opgenomen in een nieuwe familie, waarbij menselijke onderscheidingen wegvallen, zelfs die van etniciteit en traditie.

Aanwijzingen voor de prediking

Belangrijk op het Pinksterfeest is goede aandacht voor de Heilige Geest. Vanuit deze tekst valt de koppeling te maken van de leiding door Geest met ‘de tijd die ons nog rest’. Met die aanduiding wordt het tijdsbesef weer op spanning gebracht, dat met de uitstorting van de Heilige Geest de toekomst is aangebroken, die zal uitlopen op de grote oogst. Een mooi lijntje is gegeven met Pinksteren als oogstfeest. Dat besef zakt snel weg in de dagelijkse praktijk van het (christen)leven. Het Pinksterfeest vormt een goede aanleiding om deze profetische duiding van deze periode te geven.

Het contrast tussen het goede doen in deze door het kwaad beheerste wereld, vraagt om invulling. Zonder te vervallen in een categorisch negatieve visie op onze cultuur, is het bijbelse oordeel over de mensenwereld niet positief. Dat we ook mogelijkheden en ruimte ervaren en genieten van goede dingen en fijne mensen, neemt niet weg dat de wereld onder Gods terechte oordeel ligt, waar geen mens aan ontsnapt. Waak er overigens voor om al te gemakkelijk de ‘grote boze wereld’ te schetsen: de gemeente is geen haar beter. Alleen in Christus ligt de bevrijding. Die vrijheid betekent vervolgens ook ruimte om het goede te doen. Dit goede zal concreet ingevuld kunnen worden vanuit de vrucht van de Geest (5:22-23) en vanuit de genoemde aansporingen om samen op weg te blijven (6:1-6). ‘Het goede doen’ staat tegenover ‘de kwade wereld’. Het maakt niet uit aan wie, want je vormt als uitzondering in deze wereld een levende uitnodiging voor een ander leven.

De rangorde die Paulus aanbrengt tussen ‘iedereen’ en ‘onze geloofsgenoten’ geeft voor christenen verwarring. Voor de een is het een argument om zich diaconaal in te zetten voor alle mensen. De ander gebruikt het om zich vooral op de medechristenen richten en daarvoor ook de energie en tijd van een ander te vragen. Dit onvruchtbare dilemma kan worden overstegen door aandacht te vragen voor de grotere lijnen van de brief.

Een van die lijnen is het volgen van de leiding van de Geest. Naast de persoonlijke bloei van een christen, is de Geest vooral gericht op de vorming van de nieuwe gemeenschap. Dat vraagt om praktische betrokkenheid bij elkaar, niet alleen in de zondagse kerkdiensten. Zo wordt Gods gezin sterker en groter, en bereikt de Geest zijn doel.

Het ‘vooral voor onze geloofsgenoten’ gaat spreken als je beseft wat Paulus *niet* zegt. Het joodse volk krijgt geen aparte plaats, terwijl de Galaten daarop wel werden aangesproken. Paulus maakt duidelijk dat je geen irrelevant onderscheid moet maken. Concreet betekent dat ook: sluit je niet op in je vriendengroep of familiekring. Laat niet al je energie opgaan aan je sportclub, je eigen volksgenoten en zelfs niet aan de kerkleden. Laat je aandacht en inzet zo breed blijven als de wereld is: ‘doe het goede voor iedereen, vooral voor de geloofsgenoten die je tegenkomt.’ Gouden aanwijzingen voor het leven in de vrijheid van Christus, voor het volgen van de richting van de Geest.

Liturgische aanwijzingen

Op de Pinksterzondag kan de lezing uit Hand.2 niet ontbreken. Gods volk als bijzondere gemeenschap klinkt door in Ex.19. Het goede doen is te ondersteunen vanuit Pred.3; 9. De gemeenschap als doel van de Geest is te lezen in Rom.12 en 1 Cor.12. Naast de bekende

psalmen en gezangen voor Pinksteren, bieden Ps.111; 122; 133; 145 en Lb. 314; 320 een mooie samenhang met de perikoop.

Geraadpleegde literatuur

Zie de schets van 12 mei.

ZONDAG 26 MEI 2013

GALATEN 6:14

Trinitatis – eerste zondag na Pinksteren

Maar ik – ik wil me op niets anders laten voorstaan,
dan het kruis van Jezus Christus, onze Heer,
waardoor de wereld voor mij is gekruisigd
en ik voor de wereld.

Schriftelezing: Galaten 6:11-18

Het eigene van de zondag

De eerste zondag na Pinksteren kan worden gebruikt als begin van een nieuwe periode, maar ook als afsluiting van de eerste helft van het kerkelijke jaar. Als octaaf van Pinksteren wordt het vaak ingevuld als een lofprijzing op de Drieëenheid. In de serie van drie schetsen over het slot van de Galatenbrief kan de laatste perikoop deze thema's bij elkaar brengen.

Uitleg

Het was gebruikelijk om een gedicteerde brief persoonlijk af te sluiten door een groet of een aantal persoonlijke opmerkingen. In dit geval markeert Paulus dat met nadruk. Het 'u ziet' impliceert niet alleen een verandering in handschrift, maar ook dat deze brief in de gemeenten werd getoond. De 'grote letters' zouden kunnen wijzen op een handicap bij Paulus: hij zou slechtziend zijn (vgl. 4:13-15) of motorisch niet meer zo adequaat. Een andere verklaring is dat Paulus hier opnieuw met grote emotionele betrokkenheid wijst op de urgentie van de brief: ik schrijf u MET HOOFDLETTERS! Dit past bij de heftige stijl van de brief.

Bij een dergelijke afsluiting verwacht je nog een laatste streep onder de kern van de brief. Dat gebeurt ook: diverse thema's worden nog even weer aangeraakt en allemaal verbonden aan het kruis van Christus. Daar ligt het integrerend punt van deze brief. En daar klopt ook het hart van de apostel. Zijn identiteit is gevormd door de kruisiging van Christus.

Door in dit postscriptum het kruis van Christus centraal te stellen, komt met terugwerkende kracht 3:1 naar voren: "Ik heb u Jezus toch openlijk en duidelijk als een gekruisigde bekendgemaakt?" De betekenis van het kruis in deze brief is niet zozeer een verwijzing naar Jezus Christus of naar Golgotha. Het gaat meer om het aanstootgevende karakter van het evangelie. De kruisiging als gebeurtenis is een schokkende en afschuwelijke executiemethode. Het is een bizar verhaal, waarmee Paulus de vrijheid en verlossing heeft verkondigd. Dat aanstootgevende bepaalt de identiteit, overtuiging en boodschap van Paulus. Het verklaart ook de spanning en tegenwerking die het oproept. Wie daarvoor angstig wegloopt, heeft de kruisiging ten diepste niet aanvaard (6:12).

Kruis impliceert lijden. Paulus verwijst daarvoor ook concreet naar zichzelf (6:17). Wie Jezus Christus aanvaardt, moet accepteren dat hij/zij ook mensen kwijtraakt. In dit geval gaat het over de dwaalleraars, volgens Van Bruggen te identificeren als joods-christelijke predikers, die zich laten leiden door de angst hun volksgenoten kwijt te raken (6:12-13). Paulus stelt dat zij zelf niet volgens de wet leven. Bedoeld kan zijn dat hun motivatie niet op

God, maar op mensen is gericht: ze maken zich zorgen zowel om hun joodse volksgenoten als om hun eigen positie. Er zit veel geestelijke vrijheid in het accepteren van de waarheid, dat Jezus de gekruisigde is. Het biedt kracht en vrijmoedigheid om vol te houden en consequent te zijn, ook als er tegenwerking is.

Het kruis doodt de wereld (6:14). Dat is een tweede implicatie van de kruisiging van Christus. Hier gaat het niet om Christus' dood voor mensen. Het gaat erom dat door zijn kruisiging, Christus de band tussen zijn volgelingen en de wereld heeft doorgeknipt: er is geen communicatie en beïnvloeding meer mogelijk. De wereld is hier de mensenwereld in al haar kwaad en onrecht. Paulus is dankbaar voor zijn bevrijding uit de dood. Er is voor hem maar één keus: de verbondenheid aan Christus, inclusief de gevolgen daarvan. Het kruis maakt christenen een vreemdeling in deze wereld.

De derde uitwerking is dat het kruis de nieuwe maatstaf vormt (6:15-16). Christus heeft een nieuwe schepping gecreëerd, zowel in de nieuwe mens als in de nieuwe gemeenschap. Daarbij vallen alle andere mogelijke onderscheidingen tussen mensen weg. Deze nieuwe maatstaf vormt de oriëntatie voor het samenleven in de gemeente. Etniciteit, afkomst en karakter zijn daaraan ondergeschikt. Hier refereert Paulus aan het hele gedeelte over de leiding door de Heilige Geest (5:13-6:10), waarin hij zowel de individuele gelovige als de gemeente heeft opgeroepen om te leven door de Geest. Met het kruis als maatstaf komen de loyaliteiten anders te liggen. Vanuit deze maatstaf zijn vrede en barmhartigheid te verwachten.

Bijzonder is de uitdrukking 'het Israël van God' in 6:16. Samenvattend voor het betoog uit Galaten 4 is het onderscheid te maken tussen het aardse Jeruzalem en het goddelijke Israël. Daarbij lijkt het eerste te slaan op de joden die zich verzetten tegen Jezus en het tweede op de joden die hem hebben aanvaard. Een andere opvatting is dat het gaat om de heel nieuwe gemeenschap, bestaande uit christenen met joodse en heidense achtergrond. In de context lijkt echter de eerdere exegese meer zin te geven. Expliciet wil Paulus de groep joodse christenen insluiten binnen de nieuwe maatstaf.

Aanwijzingen voor de prediking

Het kruis is een wijdverbreid symbool van christenen. Als sierraad aan een ketting, als houten of stenen voorwerp in huis, als afbeelding op een T-shirt enzovoort. Niet iedereen communiceert hier hetzelfde mee, maar christenen geven daarmee aan dat ze zich verbonden weten aan Jezus. Of nog sterker: dat ze het eigendom van Jezus zijn. Paulus gebruikt het kruis niet als een mooi symbolisch sierraad. Het verwijst voor hem naar het aanstootgevende van de kruisiging. Voor hem klinkt er nog de afschuwelijke klank in van de marteldood en de schokkende executie van Jezus Christus. Aan onze bevrijding is een bizar en gruwelijk verhaal te vertellen. En toch noemt Paulus het zeer bepalend voor zijn persoon en werk.

De identiteit van een mens wordt vooral duidelijk in kritische momenten als het erom spant. Zulke identiteitsmomenten ontstaan als je geraakt bent of als je wordt bevraagd op je overtuigingen. Op momenten dat je een paar zinnen mag zeggen blijkt wat je echt belangrijk vindt. Het eigenhandige slot van de brief van Paulus laat zien waar zijn hart klopt. Daarin staat de kruisiging van Christus centraal. Welke rol speelt dat kruis bij ons? Deze vraag is legitiem als die niet voortkomt uit historische of biografische belangstelling voor Paulus, maar uit belangstelling voor het stempel dat Jezus Christus kennelijk op Paulus heeft gezet. Wat betekent het dat mijn Verlosser de gekruisigde is?

Dat het kruis lijden impliceert, is niet alleen van toepassing op de vervolgte kerk. Maar ook op de gevolgen van de verbondenheid aan Jezus Christus. Hiermee worden relaties en loyaliteiten verlegd. Paulus' woord is ontmaskerend en stelt ons voor de vraag hoe radicaal je je leven verbindt aan het kruis van Christus. Het bewaart je ervoor dat je er vooral op gericht bent om de lieve vrede bewaren en compromissen waarbij je je identiteit verspeelt. Uiteraard

bestaat er ook ongezonde radicaliteit en schadelijke compromisloosheid. De houding van Jezus Christus is daarbij bepalend. Maar het aanvaarden dat lijden bij het kruis hoort, geeft geestelijke vrijheid, volharding en troost, ook wanneer beslissingen pijn doen en verlies geven. Wie niet bang is voor de dood, die krijgt het leven cadeau.

Dat de verbondenheid tussen christen en wereld gekruisigd en dus doorgeknipt is, vraagt om uitleg en uitwerking. Het maakt het christelijke geloof tot een kritische factor in de maatschappij. Het kruis van Christus doodt de wereld. Het staat niet alleen kritisch tegenover een dictatuur, maar ook tegenover een democratie. Het ontmaskert niet alleen fouten als zonde, maar ook religie als afgoderij. Het bevrijdt niet alleen van grote verhalen, maar ook van machtsmisbruik. Het prikt niet alleen je egoïsme lek, maar ook je neiging iedereen te vriend te houden.

Tenslotte kent de nieuwe maatstaf van Paulus veel toepassingen. Door het kruis van Christus ga je mensen anders bekijken, inclusief jezelf. In hoeverre ben je een nieuwe schepping en wil je het ook zijn? Dat verlegt je loyaliteiten zodat de belangrijkste relaties ook de meeste prioriteit krijgen. De bede van Paulus om vrede en barmhartigheid bij dat nieuwe leven, mag ook worden gehoord als een belofte en ontvangen als een zegen.

Dat deze zondag het octaaf van Pinksteren en de zondag van de Drieëenheid vormt, laat zich vanuit de tekst niet direct thematiseren. Vanuit de bredere context komt het werk van de Geest en het verlossingsplan van God wel in beeld. Maar het kan zeker in de taal van de preek en in het geheel van de liturgie doorklinken.

Liturgische aanwijzingen

Joh.8:21-36 vormt een verrassende schriftlezing die ook iets duidelijk maakt over de afstand tussen Christus en de wereld. Uit het OT is te denken aan teksten die concentratie aanbrengen: Jer.9:22-23; Pred.5. Suggesties voor liederen: Ps. 25; 118; 145; Ld. 182; 305. En verder de liederen uit de afdelingen 'Pinksteren' en 'Trinitatis'.

Geraadpleegde literatuur

Zie de schets van 12 mei.